

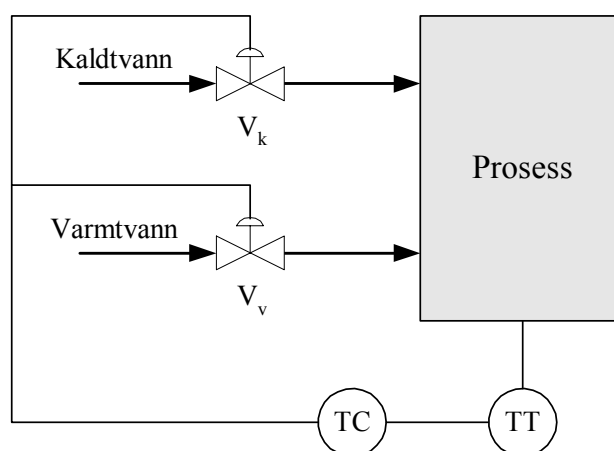
Figur 11.8: Styring av to ventiler ved split-range-regulering

I figur 11.8 er det antydnet at den ene ventilen er stengt når den andre er aktiv. Men i en anvendelse kan den førstnevnte ventilen godt være åpen når det andre er aktiv, se figur 11.10. En anvendelse er trykkregulering av en prosess: Når trykkkompenseringen er liten (som ved liten belastning av prosessen), er ventil V_1 *aktiv* og ventil V_2 *stengt*, og når trykkompenseringen er stor (som ved stor belastning av prosessen), er ventil V_1 *åpen* og ventil V_2 *aktiv*.

11.4 Massebalanseregulering av prosesstreng

I prosessindustrien framstilles produkter ved at råstoffer bearbeides gjennom en prosesstreng som består av et antall prosessavsnitt eller enhetsprosesser i serie. Disse enhetsprosessene kan være blandetanker, reaktorer, lagertanker eller buffere, destillasjonskolonner, absorpsjonskolonner m.m. Følgende to krav må oppfylles for at prosesstrengen skal fungere:

- Massestrømmen gjennom prosesstrengen må ha en spesifisert verdi. Massestrømmen er gjerne lik produksjonsraten. (“Masse” kan her være f.eks. væskemengde eller gassmengde.)
- Massebalansen må opprettholdes i hver av enhetsprosessene, ellers kan f.eks. en tank bli full eller tom.

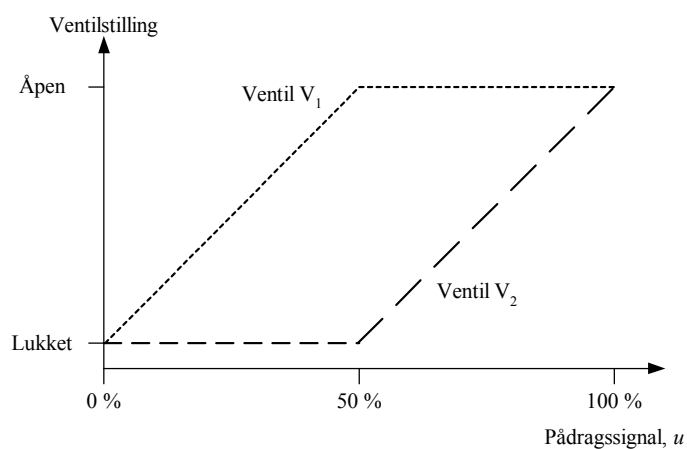
Figur 11.9: Split-range temperaturregulering med bruk av to reguleringsventiler

Figur 11.11 viser prinsippet for regulering av en prosesstreng for at de to kravene ovenfor kan bli tilfredsstilt. Merk at massebalansen i tankene som befinner seg oppstrøms i forhold til (dvs. som går inn til) produksjonspådraget, opprettholdes ved å styre massestrømmen inn til tankene, mens massebalansen i tankene som befinner seg nedstrøms i forhold til produksjonspådraget, opprettholdes ved å styre massestrømmen ut av tankene.

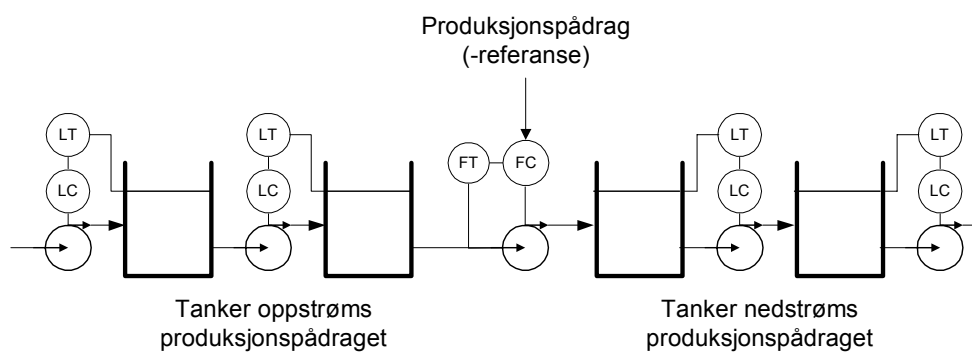
I figur 11.11 opprettholdes massebalansen vha. nivåregulering. I en prosesstreng med gasstanker i stedet for væsketanker opprettholdes massebalansen med trykkregulering, dvs. at trykkmålere, PT (Pressure Transmitter), tar plassen for LT og trykkregulatorer, PC (Pressure Controller), tar plassen for LC i figur 11.11. Ellers er strukturen som vist i figur 11.11.

Eksempel 50 *Regulering av prosesstreng*

Figur 11.12 viser frontpanelet for en simulator for en prosesstreng. Nivåregulatorerne er PI-regulatorer som innstilt slik at nivåsløyfene får passende hurtighet og stabilitet (parametrene kan beregnes som forklart i kap. 8.3.2). Produksjonspådraget w reguleres med en PI-regulator. Figur 11.12 viser hvordan nivåreguleringsløyvene kompenserer for en økning av produksjonspådraget, slik at massebalansen opprettholdes stasjonært. Merk at regulator LC2 må innstilles med negativ forsterkning (dvs. at

Figur 11.10: Ved split-range-regulering kan den ene ventilen være aktiv og (samtidig) den andre ventilen være åpen.

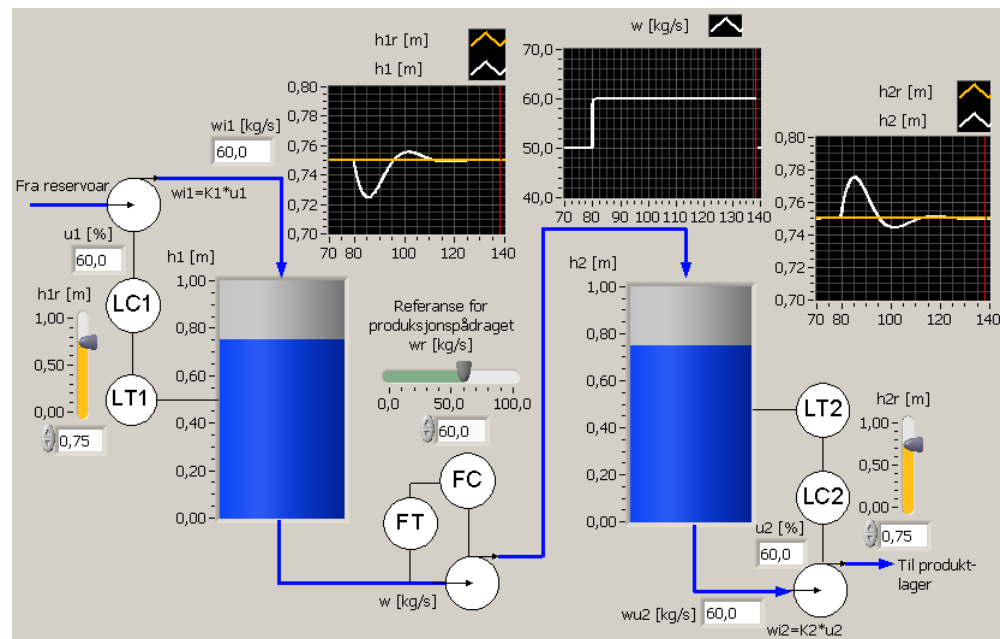

Figur 11.11: Massebalanseregulering av prosessstreng

regulatoren skal ha såkalt direktevirkning) – hvorfor?⁴

[Slutt på eksempel 50]

⁴Fordi prosessen har negativ forsterkning, siden en økning av pådraget gir en reduksjon av nivået/nivåmålingen, jf. kap. 2.6.8.

Figur 11.12: Eksempel 50: Nivåreguleringsløyene kompensere for en økning av produksjonspådraget, slik at massebalansen opprettholdes stasjonært.

11.5 Multivariabel regulering

11.5.1 Innledning

Multivariable prosesser har flere enn ett pådrag eller flere enn én utgang. Noen eksempler på multivariable prosesser er:

- En væsketank, der nivå *og* temperatur skal reguleres.
- Destillasjonskolonne, der topp- *og* bunnproduktets konsentrasjon skal reguleres.
- Robotmanipulator, der *alle* armene skal posisjonsreguleres.
- Kjemisk reaktor, der konsentrasjon *og* temperatur skal reguleres.
- Innløpskasse, (i en papirfabrikk) der bunntrykket (ved utsprøytingen av papirmasse til “vira” (wire)) *og* papirmassenivå skal reguleres.

Hver variabel (prosessutgang) som skal reguleres, har også en referanse (settpunkt), og det er et antall pådrag til rådighet. Multivariable prosesser